

Beszámolók ◦ Szemlék ◦ Közlemények

Az alábbi – a szigorúan vett szakmai beszámoló keretein túlmenő – írást abban a reményben adjuk közre, hogy *olykor-olykor* e fajta színes élménybeszámolóinak *e rovatban* való megjelenését olvasóink nem a TMT tudományosságának a rovására írják, hanem üdítő kiruccanásnak tekintik mindennapi szakmai munkájuk, illetve a szakirodalom – gyakran fáradtságos – tanulmányozása közben.

SZ. P.

Maldiv-krónika

Beszámoló egy ENSZ/Unesco kiküldetéséről a Maldives Köztársaságban, 1982. júl. 17–aug. 7.

Úgy látszik, mégis vannak olyan helyek, ahová magyar ember nemigen vetődik el, és ahol még az az angol – némileg ironikus – szólás sem igaz, hogy „everybody is Hungarian”. Ilyen hely a Maldives Köztársaság, ahova az ENSZ Fejlesztési Alapja (UNDP) és az Unesco megbízásából és jóvoltából jutottam el konzultánsként információs-könyvtári ügyben.*

Hol és merre a paradicsomi szigetek?

A Maldiv-szigetek az Indiai Óceánban találhatók, nagyjából az Egyenlítő övezetében, másfél óra repülőútra Colombótól (Sri Lanka – Ceylon) és Kerala-államtól (India). De rögtön többet mond, ha a nem túl távoli szomszédságból megemlítem a hírekben sűrűn előforduló Diego Garcíát (USA-támaszpont), a Seychelles-szigeteket, amelyek paradicsominak jelölik magukat, hogy csak a legismertebbeket említsem az övezetből. A Maldiv-szigetek is vetekednek e jelzőért, és ez igaz is, ha

turistaparadicsomot értünk alatta. Éghajlat, vegetáció, pihenési lehetőség, egzotikum, és mindez nem is elérhetetlen áron (az útiköltség a legtetemesebb, 10 ezer kilométeres repülőúttal lehet Európából elérni) sugallja a „meglelt paradicsomot”.

A Maldiv-szigetek *atoll-köztársaság*. Az *atoll* földrajzi fogalom, s angol közvetítéssel jutott el különböző nyelvekbe a maldiv nemzeti nyelvből, az arab nyelvcsaládba tartozó *divehi*-ből. Az atollok korallszigetkből állnak, amelyek enyhén emelkednek ki a tengerből, és ovális alakban helyezkednek el az óceánban, mintegy szorosokon keresztül lehet bejutni a „beltengerbe”. A Maldiv-szigetek kb. 100 ezer négyzetkilométer vízfelületen helyezkednek el, és 20 atollból (szigetcsoportból) állnak. Az atollok 300 négyzetkilométerén mintegy 1200 – jórészt lakatlan – szigetből 200-on élnek. Lakossága 150 ezer fő körüli, ebből a fővárosban, az Észak-Male atollhoz tartozó Male-n mintegy 40 ezren élnek (a világ talán legsűrűbben lakott városa), részben vízen (dzsunkaszerű bárkákon), amelyek termelési (halászat) és közlekedési eszköz mellett betöltik a lakás-bolt-műhely szerepét is.

Kifutópálya, vagy főváros? Így vetődött fel a kérdés, amikor repülőteret terveztek a fővároshoz. Így a Hulele repülőtér 10–15 percnyi motorosbárkányi járatávolságra került a fővárostól a szigetcskén. Ezzel a furcsasággal találkozok először az odaérkező. Érkezéskor észrevettem egy fába vésett betűjelet: V. M. Furcsa képzettársításom

* E beszámoló alapjául a következők szolgáltak: RÓZSA, GY.: Development project for the National Library. The Republic of Maldives. Report prepared for the Government of... Maldives by Unesco. (Technical Report RP/1981-1983/5/10.1/05, FMR/PGI/82/179(Rózsza), 31. Dec. 1982.). Paris, Unesco, 1983. 17 p. és a szerzőnek a *Magyar Nemzet*-ben 1983. máj. 7-én, 14-én és júl. 3-án folytatásokban megjelent riportja.

támadt, nicsak-nocsak: talán egy előttem ittjárt magyar, aki úgy érezte magát, mint a mesebeli Világjáró Mogyoró, és bejutván a paradicsomba, ezt örökítette meg?

A művelődés rögös útjai

De mi végre is érkeztem Hulelére? Azért, hogy felmérést és javaslatokat készítek az ország művelődési élete egyes területeinek – olvasás, információ, könyvtár – fejlesztési lehetőségeiről a kormány és az ENSZ illetékes szervezetei számára. Miért éppen egy magyarra esett a választás? Talán, mert átnézve az ajánlott szakértői listát (az ilyen küldetésekre több országból is javaslatot kell tennie az ENSZ-nek a kormányoknak) Magyarországot annyira ismeretlennek, messzire levőnek és kicsinek találták, hogy úgy vélték, ez kockázatmentes, az odavalósi jöjjön.

Az 1965 óta függetlenné vált ország – a múlt század 80-as éveitől brit protektorátus volt, Colombóból felügyelték, a helyi hatalmat a szultán gyakorolta – etnikailag a ceylonhoz hasonló, de teljesen mohamedán (sunnita) vallású lakossága sajátos művelődési képet nyújt. A gazdaságilag rendkívül elmaradott köztársaság – az egy főre eső nemzeti jövedelem tekintetében a világ 25 sereghajtó országa közé tartozik – *papírforma* szerinti alapvető művelődési színvonala meglepően magas az írni-olvasni tudásban – ha volna olvasnivaló, ha volna könyvtári hálózat.

Az oktatási rendszer alapja a *közösségi iskola* a szigeteken. Ezeket a szigetlakó közösségek tartják fenn önkéntes tanítókkal (többnyire papok, de egyéb írni-olvasni tudók is). Az iskolákban az oktatás a helyi adottságoknak, kívánalmaknak megfelelően különféle egyedi tanmenettel és időtartamban folyik. Írás-olvasás, egy kevés számú és vallásos íráskönyv az oktatás tárgyai. A hangsúly a vallásos íráskönyveken van. Ez az oktatás hagyományos *informális* módja a szigeteken. 1980 óta állami program szerint folyik az analfabetizmus felszámolása. A képhez hozzátartozik az iskola előtti foglalkozás a gyermekekkel – *Edhuruge* –, ezt követi a vázolt „általános iskola” – *Makthab* –, majd a középiskolának megfelelő magán- és állami iskola (3 Maléban) – a *Madarasa*. Jelenleg a lakosság mintegy 82–84 százalékát tekintik írni-olvasni tudónak, a nők aránya ezen belül magasabb (a férfiak sokat vannak a tengeren, még kevesebbet jutnak a betűhöz). Öt év alatt el kívánják érni az analfabetizmus teljes felszámolását.

Ha az oktatáshoz hozzávesszük még a tömegkommunikációt (rádió és tv működik), egy rendkívül alacsony példányszámban, de mégis csak megjelenő újságot, a rengeteg japán és szigapuri eredetű magnót, kazettát, úgy tűnhetne, hogy a művelődés sínen van. Igenám, de milyen vonatok közlekednek rajtuk?

Szolgálati bicikli és tárgyalások

Az igényeket és a kormány nyújtotta lehetőségeket az olvasás és a szakirodalmi információ tervezéséhez és megszervezéséhez három hivatalnál lehetett megérdeklődni. Az *oktatási*, az *információs-rádió* és a *tervezési* tárcánál. Mindegyik másként közelít ugyan a kérdéshez, de az alaphelyzet megítélésében nincs különbség közöttük. Ez pedig az, hogy a 80 százalékon felüli írni-olvasni tudás ellenére a művelődés általános képét nagymértékben az *olvasás hiánya* határozza meg. A gyakorlat hiányában a megtanult írásjelek (az arabhoz hasonlóak) nehezen állnak össze szavakká, a szavak mondatokká, a mondatok szöveggé. Szöveg nélkül pedig nincs olvasmány, nincs szépirodalom, ismeretterjesztés, tankönyv, szakképzés, szakirodalom, mindezek nélkül pedig műveltség, enélkül pedig gazdasági-műszaki fejlődés. Úgy lehet elképzelni azt a fajta dívehi írástudást, amellyel a lakosság bír, mint a kalligráfus ismeretét, aki talán nem is érti a neki diktált szöveget, de egymás mellé tudja rakni a betűket, szavakká formálva azokat. Mivel az olvasás a vallásos íráskönyvek megértését szolgálja elsősorban, továbbá mivel az írás-olvasás alapművelésével megáll az oktatás, szakképzés pedig alig van, és végül mindezek betetőzéseként laikus szöveg (legyen az szép- vagy szakirodalom) minimálisan jelenik meg és az is nehezen hozzáférhető olvasási lehetőség, könyvtárhálózat hiányában, a művelődés kátyúban van. Így a kormány az ENSZ Fejlesztési Alapjához fordult segítségért: *készüljön terv az olvasásfejlesztéshez a nemzeti könyvtár fejlesztésével összefüggésben*. E terv előmunkálatait szolgálta a kiküldetés. Unesco-szakértők már régebben dolgoznak Maldivban az oktatásszervezésben. Ezt kell kiegészítenie az olvasásszervezésnek. Szervezeti keretként és kiindulópontként az 1945-ben alapított *Majeedi Könyvtárat* 1982. június 1-vel – elnöki határozattal – *Nemzeti Könyvtárrá* keresztelték át. Ma még az elnevezésen kívül ez az intézmény nemigen hasonlít sem egy nemzeti, sem pedig egy szakmailag (tudományosan) megalapozott szak- vagy közművelődési könyvtárhoz.

Az első tájékoztató beszélgetésre a Terhivatalba (National Planning Agency) taxival mentem a kis távolság ellenére, egy – még sosem átélt – monszunzápor miatt. A szállodában még be tudtam bújni a taxiba, de már a Terhivatalnál a kocsi a mély tócsák miatt nem tudott a kapuhoz férkőzni, így az ENSZ-konzultáns ingujjban ugyan, de szigorúan nyakkendőben (a helyi kívánalmak szerint), feltűrt nadrágszárral, szandálba gyűrt zoknival és mezítláb vonult be a megbeszélésre. Maléban ugyanis egy négyzetméternyi járda vagy aszfaltút sincs, így porban, vagy mély tócsákban tocsogva közlekednek az emberek vietnami szandálban, vagy mezítláb. Érkezésem után felajánlottak ugyan egy szolgálati járművet ott-tartózkodásom idejére – egy biciklit –, ezt azonban köszönettel nem vettem igénybe.

Szakmai körkép

A nemzeti könyvtárat *Amir Mohamed Amin Didi* 1945-ben alapította, *Majeedi Library* néven. Ez egy kormánytámogatást élvező könyvtár volt, amelynek szabályai közé tartozott, hogy tagjának arab, angol, vagy urdu nyelvismerettel kell rendelkeznie. A tagsági díj 2 rufia volt.* Ebben nem az összeg nagysága az érdekes, hanem hogy ezáltal is körülhatárolták a könyvtár használatát. Az ebből az intézményből átkeresztelt Nemzeti Könyvtárnak ez idő szerint még nem alakult ki sem az általános *művelődési infrastruktúrája*, sem pedig *belső szakmai szervezete és funkciórendszere*. Személyzeti és költségvetési lehetőségei erősen korlátozottak. A könyvtár állománya arab, urdu, angol és maldív könyvekre tagolódik. A könyvbeszerzési keret évi 4000 rufia körül mozog.

A *személyzet* 8 főből áll: 1 főkönyvtáros, 2 asszisztens (1 az arab, urdu és maldív könyvekre, 1 az angolokra), 1 angol levelező, aki egyben pénzügyes, 2 angolul értő kisegítő és 3 más technikai munkát végző személy. Nincs ez idő szerint képzett könyvtáros. Az angol levelező egy 3 hetes könyvtárosi bevezető tanfolyamot végzett az *Asia Foundation* szervezte keretben (USA-alapítvány), amelyet *Mrs. A. Betts*, egyesült államokbeli könyvtáros vezetett. A főkönyvtáros, *Mrs. Zubair* (Habeeba Hussain Habeeb) ugyancsak részt vett a tanfolyamon, és egy tíznapos szakmai látogatáson volt Bangkokban, a FAO Könyvtárában.

A *gyűjtemények* helyzete sem sokkal kedvezőbb. Mintegy 10 ezerre rúg a könyvek és az időszaki kiadványok száma, ideértve a képes magazinokat. Ezer arab, 5 ezer angol és kb. 700 urdu könyv van az állományban. Az angol könyvek részben a Gan-szigeten megszüntetett angol katonai támaszpont könyvtárából származnak. A kurrens időszaki kiadványok száma 16 (13 angol és 3 urdu).

A könyvtár *épülete* ugyan a főváros főútvonalán fekszik, és kívülről kellemes benyomást kelt, távolról sem elégítheti ki a fejlesztési igényeket. Négy helyiségből áll a könyvtár, az épületben hivatal-társbérlő lakozik. A berendezés nagyban-egészben elavult, a teljes alapterület 150–180 m² lehet.

A *szolgáltatások* lehetőségei az előbbiekből következően ugyancsak korlátozottak. A könyvtárnak jelenleg 30 regisztrált olvasója van, de használati joga van a kormányzatszerveknek, hatóságoknak. Ezek – még ha ki is akarnák használni a könyvtárban rejlő lehetőségeket – megfelelő tájékoztató szolgálat és referenz munkák hiányában nehezen tehetnék meg. A Dewey-féle osztályozás embrionális állapotban lelhető fel a katalógusban.

A Nemzeti Könyvtáron kívül is vannak még könyvtárak Maleban, egyik-másik jobb helyzetben. Így például

az *Educational Development Centre Library* (az Unesco által támogatott oktatásfejlesztési központ) mind szakirodalmi ellátottság, mind pedig elhelyezés tekintetében ígéretes. Főleg *iskolai* és *hivatali* szakkönyvtárak vannak még.

Felparázslott utca

Ramadan, a nagy mohamedán ünnep, a 28 napi böjti időszak vége felé érkeztem meg, és a városban tett séták, esti nézelődések során valami – nem az egzotikus jellegből adódó – szokatlant éreztem, hiányzott valami az utcaképből. Ramadan utolsó estéjén, a csillagok feljöttékor, az ünnep végeztével egyszerre csak felparázslott az utca a hirtelen, tömegesen meggyújtott cigarettáktól. Megvan. Az utcai bagózás hiányzott eddig a városképből. Ez a Ramadant elbűcsúztató mohó rágyújtásból adódó hirtelen fény furcsa asszociációkat ébresztett bennem. Többek között az *Arena di Veronára* gondoltam, ahol nyári operaelőadásokkor az első akkordok felcsendülésekor a lámpákat kioltják, és a nézők gyertyát gyújtanak, vagy mint a hosszúnappal estéjén a zsinagógák környékén a böjt és egésznapos ájtatosság után, amint a hívők rápipálnak. De más is jelezte, hogy vége az ünnepeknek, a böjtnek. A házakból (az építőanyagok és házak változatossága az összeháncsolt pálmalevelektől az egyszintes téglá, vagy kőházakig terjed) harsány magnózene áradt szét, feledtetve a műezzinek nemrég még a városi hangosbeszélőkön továbbított felhívását az ájtatoskodásra. Egymásba értek a *Zsivágó*, a *Strangers in the night*, a *Lili Marleen* dallamai.

És egyszer csak a nemzeti büszkeség szele is megcsappott, amikor felcsendült a *Kis csónakom a Dunán lengedez* c. dal. Ezt a fura zeneegyveleget izelgetve és kerülgetve a tocsogó pocsolyákat, a tengeren felbukkant a hold karéja, majd – mintha egy ledér nőszemély lenne – szinte hátravetődött mindenki szeme láttára, és perccen belül valahogy homályossá vált, mintha elszégyelte volna magát.

Könyvtárfejlesztési tervre koccintás kókusszal

A Ramadan után felgyorsult a munka, sűrűbbé váltak a tárgyalások. Az Információs- és Rádióhivatal (a könyvtárügy gazdája) vezetőjével való találkozás – amellet, hogy jól megértjük egymást az előirányozandó fejlesztési teendőket illetően – további tapasztalatokat ígér, mindenekelőtt látogatást egy valódi bennszülött szigeten, a Kaafu-atollhoz tartozó Thulusdhoo-n, ahol egy iskolát avatnak fel, és amely kijelölt kísérleti iparfejlesztési telephely.

* Jelenleg 7 rufia 1 USA dollár.

Elkéri tőlem az eddig tanulmányozottak—észleltek alapján elkészített vázlatot a fejlesztési tervhez. Ehhez tartozik a *könyvtári törvény* megalkotása, amely körvonalazza országosan a szervezett olvasási lehetőségeket, előíranyozza ennek megvalósítási feltételeit, intézményrendszerét, felügyeletét, a nemzeti könyvtár tényleges létrehozását, funkciórendszerét, szervezetét, szolgáltatásait, épületét és felszerelését. Mindez az ország adottságaira, hagyományaira és perspektíváira tekintettel. Kéri, hogy soron kívül kapja meg a könyvtári törvénytervezetet. Megállapodunk, hogy a készülő Unesco-jelentés része lesz ez is, kapcsolódnia kell az általános helyzetismertetéshez és javaslatához.

Egyetértés van a tekintetben is, hogy a szervezett olvasás fejlesztéséhez *nemzeti irodalom*, a könyv- és folyóirattermés fejlesztése, illetőleg megalapozása szükséges, egyebek mellett a divéhi nyelv alkalmassá tétele a korszerű fogalmak kifejezésére is. *Nemzeti sajtó* egyfelől, *könyvtárhálózat* másfelől. E kettőt az *oktatási rendszer* köti össze. Az is egybevág beszélgetésünkben, hogy a legfontosabb a *képzés*. Épület, szakirodalom, felszerelés, egyszóval az anyagi szféra könnyebben megoldható, mint megfelelő szakképzettségű és szemléletű könyvtárosok munkába állítása. Jelenleg egy sincs az országban. Ajánlom a helyi képzést. Ne ide-oda küldjenek embereket, hanem külföldi szakértők Maldivesban képezzenek ki néhány hónapos *munkával egybekötött tanfolyamon* (on-job training) bizonyos alpműveltséggel, nyelvismerttel rendelkező személyeket. Később az oktatási miniszterrel beszélünk egy iskolaavató alkalmával ezekről a kérdésekről. Egyetért, és kókusszal koccintunk erre.

Voltaképpen mire is koccintottunk fiatal kókuszdió tejével a nehezen kimondható nevű (Thulusdhoo) szigeten a maldiv oktatási miniszterrel? Arra, hogy meginduljon a szervezett olvasás, vagyis könyvtárszolgálat a köztársaságban, és hogy ehhez helyben képezzék ki a szakembereket, és mindezt ötvözze keretbe egy könyvtári törvény.

Egy könyvtári törvény vázlata

A könyvtári törvény megalkotását, vagyis a valóságos nemzeti könyvtár kifejlesztését elősegítendő és az országos rendszer kiépítését előmozdítandó egy *irányító testület* létrehozását tartottam szükségesnek. Ezt a testületet *Committee for Library and Information Resources*-nek ajánlottam elnevezni. A testület elnökeként az országos könyvtári rendszerért felelős hatóság fejét vagy helyettesét láttam célszerűnek kijelölni. A bizottság titkára e hatóság egyik tisztviselője lehetne. Tagjai közé tartozik a Nemzeti Könyvtár igazgatója, az oktatási minisztérium, az Unesco Nemzeti Bizottság, az Oktatásfejlesztési Központ, a Művelődési irányító szervek képviselői, a Tervbizottság, a tudományos testületek (pl.

Nyelvművelő Tanács) egy-egy képviselője, a malei polgármesteri hivatal megbízottja, összesen mintegy 12–15 fő. A bizottság a kormány tanácsadó szerveként megvitatja és döntésre továbbítja a Nemzeti Könyvtár fejlesztési javaslatait, mind saját tevékenységét, mind pedig az országos feladatokat illetően.

A könyvtári törvény maga arra szolgál mindenekelőtt, hogy megteremtse a könyvtári—információs fejlesztés jogigazgatási kereteit, ideértve a Nemzeti Könyvtár szerepét az ország művelődésében.

Egy ilyen törvény nagyjában a következőképpen foglalhatná egybe a feladatokat:

- (1) *Bevezetés*
Miért szükséges a törvény? A Nemzeti Könyvtár (NK) különleges szerepe az ország szellemi életében. Hármaskörű funkciója: nemzeti, szak- és közkönyvtár.
- (2) *Az NK funkciórendszere*
 - a) Nemzeti letéti könyvtár („Maldiviana”) az ehhez szokásos gyűjtőkörrel, és a nemzeti bibliográfia kiadása.
 - b) Országos tájékoztató és referenz központ: a kormány és különböző szakértők ellátása a szükséges információkkal az NK-án kívüli, külföldi források igénybevételével is.
 - c) Országos könyvtári koordinációs központ, módszerek és szabályok bevezetésével.
 - d) Központi szolgáltatások: központi katalogizálás, nemzetközi kiadványcsere, könyvtárközi kölcsönzés.
 - e) Nemzetközi szervezetek letéti könyvtára: az ENSZ-család dokumentumai és az erről szóló jegyzékek kiadása.
 - f) Országos közművelődési könyvtár: a fővárosban és a szigeteken a kölcsönzés megszervezése és lebonyolítása, mozgókönyvtárak, letéti kölcsönkönyvtárak létrehozása.
- (3) *Az NK struktúrája és szervezete*
 - a) Irányítás: könyvtárpolitika, tervezés, költségvetés, személyzet.
 - b) Organigramja:
Beszerzés és feldolgozás
Tájékoztatás és dokumentáció
Technikai szolgálatok.
- (4) *Állomány-szervezés*
 - a) Nyomatványtár (könyvek, időszakos kiadványok)
 - b) Különgyűjtemények (kéziratok, régi és ritka könyvek)
 - c) Nem-nyomatott dokumentumok (pl. kutatási jelentések)
 - d) Mikro-kiadványok
 - e) Audio-vizuális anyagok
- (5) *Szolgáltatások*
 - a) Olvasótermek

- b) Kölcsönzés
- c) Általános tájékoztatás és referenz
- d) Könyvtárközi kölcsönzés
- e) Kiadványtevékenység (pl. nemzeti bibliográfia)

A könyvtári törvényt követően dolgozzák ki a fejlesztési ütemnek megfelelően az NK szervezeti és működési szabályzatát. A leglényegesebb azonban, és ez a fő tapasztalata egyben maldivesi missziómnak is: a helyi művelődési-történeti hagyományok, az adott konkrét gazdasági-társadalmi adottságokból kiindulónan lehet és érdemes könyvtárfejlesztéssel foglalkozni. Semmilyen modell nem alkalmas erre, csak az ezekből leszűrhető tapasztalatokat lehet és kell figyelembe venni.

Mi szükséges a könyvtári törvényhez?

Mindenekelőtt egy olyan tervező-szervező csoport létrehozása, amely magát a törvénytervezetet előkészíti, megtervezi a Nemzeti Könyvtárt (NK) és részt vesz a helyi oktatás-képzés beindításában.

Az NK személyi szükséglete nagyjából a következő:

- 1 igazgató (tervezés, általános irányítás)
- 1 adminisztratív asszisztens
- 1 pénzügyi tisztviselő
- 3 szakkönyvtáros (a nemzeti letéti könyvtár funkcióhoz)
- 3 szakkönyvtáros (a közművelődési funkcióhoz, ideértve 1 gyermekkönyvtárost)
- 2 szakkönyvtáros (a hálózati és módszertani munkához)
- 2 technikai munkaerő kötéshez, konzerváláshoz
- 1 technikai munkaerő a mikromásoláshoz és xerográfához
- 2 raktáros
- 2 általános segéderő

A hálózati-módszertani könyvtárosok különleges feladata volna a szigeti letéti könyvtárak megszervezése az iskolák és a művelődési központok közreműködésével. Ezek állománya mozgókönyvtárszerűen cserélődne 2-3 hónaponként, 100-150 kötetes állománnyal.

Az állományépítés jelentős anyagi eszközöket és szervező munkát igényel. Ez utóbbi a cserére és az ajándékozásra vonatkozik. Elképzelhetőnek tartom az NK keretében a nemzeti könyvtermés fellendítését is, divehi nyelven kizárólag könyvtári használatra sokszorosítani már meglévő műveket, vagy fordításokat e célra.

Az évi könyvgyarapodás egyébként kezdetben mintegy 250-300 kötetre tervezhető, ebből legalább 20%-nak referenz-munkának kell lennie. Az időszaki kiadványok számát 40-50-re lehet előirányozni.

Külön kérdés az elhelyezés. A legsürgősebb igény az induláshoz mintegy 300-400 m² alapterület, addig is, amíg az új, funkcionális NK megvalósítható lesz. Ennek előrelátható alapterület-szükséglete mintegy 1500 m². Felszerelésből minden szükséges.

Mindezek megteremtéséhez nemzetközi segítség kell (bilaterális és nemzetközi szervezeti), külföldi konzultánsok és szakértők részvétele a munka tervezésében és beindításában, a képzésben-oktatásban.

Iskolaavató és szigetek

Az előző fejezetekben volt szó róla, hogy az oktatási miniszter meghívására részt vettem egy iskolaavatóon, és ez alkalommal volt módom előadni elgondolásaimat a teendőkről, a könyvtári törvényről, a képzésről. A szigetre történő kiruccanás nem mindennapi élmény volt. Mivel valamirevaló kikötője nincs sem a fővárosnak, sem a szigeteknek, a tengermélység figyelembevételével kell átszállni kisebb hajóról nagyobbra, majd a kikötésnél fordítva. Az iskolaavató a szigeten megfelelő ceremóniával (szalagvágás, táblaleleplezés, faültetés stb.), a tv celebrálásával és persze ünneplő közönséggel és kisdobos egyenruhához hasonlóan felöltöztetett kisgyerekek asszisztálásával történt. Hiába, az ember mindenhova cipeli magával korábbi élményeit, számárságait, olvasmányait. A szigeti kikötéskor nekem tiszteletlenül az egyik Howard-figura, Fülüg Jimmy jutott eszembe, amint üdvözlö a Boldogság (Boloncság) sziget lakóit („Szervusz nép...”).

Ez a sziget is – Maléhoz hasonlóan – azt a jelszót tűzhetné ki, hogy „semmi kutya – tömérdek hal”. A veszettségveszély miatt ugyanis (az állatorvosi szolgálat hiányos) nincs kutya az országban, furcsa, hogy a főleg falusi környezetben nem hallani ugatást. Hal viszont bő választékban és minden mennyiségben van. Ugyanez vonatkozik a fantasztikus ábrákat kirajzoló korallra, az ölnyi szélességű korallbokrokra és a sosem látott színezettü kagylókra. A szivárvány minden színében pompázó apróhalak tízezrei rajzzák körül a tengeri fürdőzőt, és az éthalak ellátják az egész országot táplálékkal. Ez annál is fontosabb, mivel termőföld – a trópusi gyümölcsöknek valón kívül – nincs. A hal az élelem alapja, sütése-főzése a másik alaptáplálék, a kókuszdió felhasználásával történik. E két szabadon elérhető élelemfajta az alapja a még mindig meghatározó jellegű *naturálgazdálkodásnak* (pénzért ugyan mindent kapni, de az viszont kevés). A harmadik fő táplálék, a rizs, importtermék. Egyébként konzervek (a hűsítőitalokat beleértve), tejpor nagy mennyiségben található a bazárszerű üzletekben, – mindez elsősorban a fővárosra vonatkozik. A bevételi forrás viszont a halászat (a külföldi halfeldolgozó hajók helyben, a nyílt tengeren végzik a munkájukat), a hajózás és az utóbbi években az idegenforgalom. Turista-szigetek alakulnak, amelyeket külföldi szállodaláncok bérelnek ki (indiai, ausztrál), rendeznek be, menedzselnek, valóban paradicsomi állapotokat teremtve az odalátogatóknak, akiket most már ezerszámra hoznak a nyugat-európai utazási irodák.

Furana, Vilivaru, Villingili, csingilingi-csengőnevű szigetcsék. Az egyik ilyen kókusz- és devizatermő szigetcsékén a svédasztalos ebédért sorbanállva untam, hogy mindenféle nyelven karattyolnak, de magyar szót nem hallani. A mellettem ácsorgó thaiföldire rámosolygva jó hangosan kiejtettem azt a hatbetűs magyar szót, amiről a magyarok mindenhol a világon felismerik egymást, akár csak a szabadkőművesek titokzatos azonosítási jeleiről. Hatás nélkül maradt a jeles kifejezés, úgyszintén a kávéhoz sort állva az Istent segítségül hívó tömör felszólító mondat, ami ugyancsak nyelvi névjegyként használható. Ezzel szemben egy másik szigeten a tengerben rábukkantam egy magyarul csevegő kedves vajdasági házaspárra. A találkozást finom hideg vízzel ünnepeltük meg, ami akkor jobban ízlett, mint a legnemesebb francia pezsgő, mivel jó 10 napja csak édeskés konzervitalokkal csillapítottam szomjamat.

A tenger kiapadhatatlanul kínálja kincseit, ez esetben inkább érdekességeit, korallokban, kagylókban. Tilos a fekete-korall – és általában egyéb korallok – kiemelése a tergerből. A sekély vízben persze nemcsak különösen érdekes, hanem egyszerűbb formák is előfordulnak. Egyik ilyen igazán nem értékesnek tűnő korallt elhoztam, mivel emlékeztetett Rodin calais-i polgáira. Egyébként műemlékekben, műtárgyakban nem nagyon gazdag az ország. Az évszázadok során egymást követő hódítók (arabok, ceyloniak, indiaiak, portugálok, hollandok, angolok) közül a legmaradandóbb nyomokat az arabok hagyták, akik a buddhista tenger közepén (i.e. a 2. században a maldivok is buddhisták voltak még) a 12. században a mohamedán hitre térítették meg a lakosságot. Az iszlám azóta is döntően befolyásolja az ország kultúráját, szokásait. Az értelmiség és a nemzetközi érintkezés nyelve az angol. Maldives a Brit Nemzetközösség különleges státuszát élvező tagja.

Szervusz kétforintos!

A fővárosban egy-két érdekesebb épületen kívül, mint amilyen a főmecset, az elnöki palota, különösebb látnivaló nincs. A legszebb viszont a tenger, és a tájkép is azt tanúsítja, hogy kifejezetten jól tesz egy városnak, ha bólogató pálmákkal van teli: Ám monszunos esőben sem a tenger, sem a pálmák nem nyújtanak vigaszt, talán az emberi szenvedély tud olyan vad lenni, mint a monszun-vihar. Ilyenkor órákig az ember ki sem teheti a lábát. (*Madame de Stael* mondotta állítólag órákig tartó rossz időjárás alkalmával, hogy olyankor csak két dolgot lehet csinálni, de nem szeret kártyázni.)

A főváros múzeuma túlszűfolt, de sok történelmi, néprajzi, tárgyi emlék található benne. Nemrég egy nyugatnémet muzeológus-csoport készített tanulmányt a múzeum kibővítéséről, korszerűsítéséről. Sportstadionja a város általános színvonalához képest korszerűnek

mondható. Itt zajlott le a július végén esedékes volt függetlenségi ünnep katonai felvonulással, gyakorlatozással. A nemzetbiztonsági gárda csapatai (ez katonai–csendőri–rendőri erő egyben) mutattak be harci gyakorlatozat, és kellemes volt hallani, hogy a gyakorlatok egy részét a *Rigoletto* dallamára végezték.

Lassanként vége felé járván a kiküldetési idő, elkezdődött az összegezés, a tapasztalatok megbeszélése. Még egy látogatás az Unesco-támogatta oktatásfejlesztési központban, eszmecsere néhány ENSZ-szakértővel, az Iszlám Fejlesztési Bank helyi vezetőjével és a Nemzeti Könyvtár vezetőjével és két munkatársával (a könyvtárosság ott már induláskor úgy látszik feminizálódik: mindhárom nő). Nézeteink azonosak. Megbeszélünk néhány konkrét, a főhatósághoz intézendő javaslatot (elhelyezés, költségvetés). Leírjuk hova, kihez fordulhatunk, mint új nemzeti könyvtár szakirodalmi segítségért, melyek azok a szakmai folyóiratok, kiadványok, amelyeket prioritással be kellene szereni. Abban maradunk, hogy szükség szerint írásban tartjuk a kapcsolatot.

Este a szállodában a papírok, jegyzetek, okmányok rendezgetése közben az egyik borítékból egy kétforintos esik ki, vidáman, szinte körbegurul engem. Szervusz kétforintos, hát figyelmeztetsz, hogy annyi idegen szó, iz, illat, szín, pénz és beszéd után gurulunk haza.

Rózsa György

Felsőszintű vezetők tájékoztatása SDI rendszerrel

Célok és feladatok

Induljunk ki abból, hogy a komplex vezetői tevékenység (tervezés, szervezés, döntés, utasítás, ellenőrzés, minősítés) mindennapi gyakorlatához, a vezetett intézmény jövőjének, stratégiai céljainak kijelöléséhez különösen fontos és szükséges, hogy a felsőszintű vezetők figyelemmel kísérjék az új ismereteket.

Vannak, akik azt állítják, hogy a vezetői tevékenység felfogható úgy is, mint az információ befogadásának, feldolgozásának és kibocsátásának a rendszere, ismétlődő sorozata [1].

A vezetők számára szükséges információ az ismeretek sajátos válfaját képviseli, megkülönböztetésül *management-információnak* nevezhetjük. Miből is tevődik össze ez az ismeretfajta? Igazgatási–irányítási és szakmai információkból; a gazdaságpolitikai, kutatási és műszaki fejlesztési, pénzügyi kérdések mellett hangsúlyos szerepet kapnak munkaszervezési, marketing és *public relation* információk is.